

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆՑ ԱՄԵՆ 10
ՄԻՋԱԿ ՏԱՌԵՐԻ ՎՃԱՐՆ 1
ԿՈՊԵԿ
ԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆՑ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
ԵՆ ՀԱՅԵՐԵՆ ԵՆ ՕՏԱՐ ԼԵՂՈՒՆԵՐՈՎ

ՄԵՂՈՒ

ՀՐԱՏԱՐԱՐՈՒՄ Է ՀԱՐԱՐԸ
ԵՐԿՈՒ ԱՆԳՈՒՄ
20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 4 ՀԱՐԱՐ ՕՐԵՐԸ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԳՐԱՆԻ 8 Ռ.
ՕՏԱՐԱՐՈՒՄ ԴԻՄՈՒՄ ԵՆ ՈՐՂՈՒՄ
ԵՆ ՐԵԴ. ГАЗЕТЫ, ПЧЕЛА АРМЕНИИ
Г. Тифлиси.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԹԻՖԼԻՑ 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

„ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ“

Բանասիրական, ազգային և քաղաքական լրագիրը առաջիկայ 1880 թվականին կ'ընդարձակվի *) նորն ուղղութեամբ և դիրքով:

Տարեկան գինն է 8 ռուբլի:

Ստորագրվել ցանկացողը (թիֆլիզում կարող են դիմել 1), խմբագրատուն, Հեռագրական կայարանի մօտ պ. Ս. Վարդանանի տանը. 2), պ. Համբարձում Էնֆիադանցի ծխախոտի խանութը, Արծրունու գաղերէում, 3), պ. Գրիգորեանցի գրախանութը, Միխայլովսկի կամրջի մօտ, Լոնդոնի Հիւրանոցի տակ, և 4), պ. Վ. Շալվերդեանցի լրագրական գործակալութիւնը պրոսպեկտի վերայ Շոյեանի տանը: Իսկ օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել խմբագրատուն Հետեւեալ Հասցեով. — Въ редакцію газеты „Пчела Арменіи“. Тифлисъ.

*) Շանթ. խմբագրում ենք, որ մի խումբ բարեկամ անձանց թիֆլիզում, հասկանալով կարեւորութիւնը ժամանակի պահանջներին և ազգի պիտանքներին համեմատ ամենօրեայ հայերէն մի թերթի, ջանք են անում բաժանորդագրական ընկերութիւն կազմել և „ՄԵՂՈՒ“ ամենօրեայ անկէ կրէ ընկերութիւնը կը կազմվի խմբագրութիւնն ամենայն կարեւոր զինջով թիւն պարտաստ է անկողնայ ըստի և անհրաժեշտ նպատակի իրադրոճման համար:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹՅՈՒՆ

Նոր — Նախընտան հասարակական կեանքը:
Ազգային. — Հայոց թէւորոն.

ՖԵԼԻԷՏՈՆ

Զարմանալի էականք են մարդիկ: Սոցա մէջ ամեն կենդանեաց յատկութիւնք կան, ամեն ծայրահեղութիւն կայ: Թողւել, կ'տեսնեն հակա կամեւում է դառնալ գոռոզութեամբ: Իսկ հակայն հեղ. և համեստ է:

Այս քեզ մի օրինակ. — Աղքատագրագործում հայր Յովսէփ առաջ քահանայն հեղ և խնայար մի մարդ, լուռ ու մուռն էր մինչև ցայտմ. բայց յանկարծ տեսայ Մշակի մէջ տալան նորին արծառնապատուութեան նամակն, որով ցոյց է առաւ, որ ինքը հակա է և ոչ թէ մի նուաստ քահանայ: Լսեցի, որ ՎԵ՛ղուն էլ ատացած էր այդ հակապական գործերի նամակն և կամեւում էր հրատարակել, խնդրելով, որ պատասխանեն նոքա, որոնք տեղեակ են այդ գործերին, բայց առաջ Մշակի մէջ հրատարակուեցաւ, երկի ՎԵ՛ղունն էլ պատասխանը կ'հրատարակէ և ըստ սովորութեան հարցը կ'պարզէ:

Յիշուի, որ հակապական գործեր էին նկարագրած յիշեալ նամակում, 16 թէ 18 սխաղագրութիւնք, եթէ միայն են ճշմարտութիւնք: Եւ գիտէք մի կատակածոն և մի փոքր էլ չար մարդ եմ, հաւատ ընծայել չուտով ամեն խօսքի ու

Նամակ խմբագրին. — Պ. Ս. Մանգինեանին: Թղթակցութիւն. — Աղուլիսից: Մանր լուրեր: Յայտարարութիւններ: Ֆելիէտոն:

գրուածքի չեմ սիրում, մանաւանդ երբ լսածս ու կարդացածս հրաշքի է նմանում: Դուռն ու քու Աստուծոյ, ընթերցող, հրաշք չէ, բա ինչ է, որ մի խեղճ և աղքատ հայ քահանայ, ի մօրէ կ'ի ձօրէ տկոյր — առաջին եկեղեցիք չինէ, խանութներ չինէ, տարիներով ազգային գործերի համար առանց չափ թափառէ, զեղերը ման գայ իւր ծախքով սուրբ էջմիածնայ պողոն հաւարէ, ձրի հոգեւոր կառավարութեան անդամութիւն անէ անշահասիրութեամբ, մի քանի էլ աղքատներ մարդու տայ իւրաքանչիւր մի քանի հազար մանէթների բաժինով — սա մի հայ քահանայի համար հրաշագործութիւն չէ. բա ինչ է: Հայ քահանայի արդիւնքը տարեկան, քաղաքացւոյ 800 կամ 1000 մանէթ է: Այլ ուր ուր անայս պիտի գումարով համ առաջին ընտանիք պահէ և այնքան էլ (16) միւսման գործեր կատարէ — յիշուի որ սա հակապական է: Իրաւ է, եւ տեսել էի աշխատականներ, որոնք ստանալով մի քանի հարկի մանէթ և ունի, մի քանի տարիներին յետ յանկարծ անէր շինեն, որոնք 50 և 100 հազար արծնէ: Բայց հայ քահանայ այդպէս արի չէի տեսել: Երբեք, որ այդպիսի հակապական գործը կարող էր տէր ձօր իւր համեստութիւնը թողնել տալ և հրապարակ դուրս բերել — մինչև տեսնեմք Աղքատագրագործին քամին ինչ լուր կ'երէ այդ մասին: — Բայց սորա հակառակ մեր Նոր-

Չարմանալի քաղաք է մեր Նոր Նախընտան: Բազմահայ է, համեմատաբար հարուստ է, ժողովուրդն էլ, կարծես, զգայուն է, որովհետեւ բարեգործական հաստատութիւնք էլ կան, դպրոցներ էլ կան, կարծես գործին պիտանացու մարդիկ էլ պահաս չեն, բայց նա իրան վայելուչ տեղը չունի հայ հասարակութեանը շարքում ամեն բան նորա մէջ թերի է, ոչ մի գործ, ինչպէս հարկն է, կանոնաւոր ընթացքով չէ գնում: Եւ դա՛ն աւելի յետադիմութեան քան յառաջակցութեան մէջ է: Հոգեւոր պարոյն ունին, որ այսքան տարի է, զոյալ թիւն ունի. երբեքն բացվում են նորա մէջ նոր դասարաններ ու էլի փակվում, աշակերտաց թիւը չէ աւելանում, արդիւնքն էլ նոյնպէս: Եւ նայելով որ ժողովուրդը կարող էր նրան ամենահարուստ հայ դպրոցն անել:

Մենք կարծում ենք, որ նախ Նախընտանցոյ անտարբերութիւնքն է դէպի հասարակաց գործն և երկրորդ նոցա իւր հետ ունեցած յարաբերութիւնք: Նոցա մէջ պակաս է միաբանական ոգին, նոցա մէջ պակաս է գործակցութեան զգայունքը մի գործ առաջ տանելու համար: Ա-

Նախընտան — հայ հակայն, չափազանց համեստութիւն է արած, իւր հարկեր ամակը այնպէս է տօնած, որ կարծես, նոյն իսկ Նախընտանցներին չատերը չեն իմացած: Համեստութեան մէջ էլ Նախընտան է հակա գտնված, մինչև անգամ Յովսէփ կաթողիկոսի՝ քաղաքի հիմնադրի հողեհանգիստն ոչ թէ եկեղեցում, այլ կ'ուրում, թէ մի այլ տան մէջ է կատարած: Հանաք բան չէ հարկեր տարին — զիտես ընթերցող, որքան հակապական քաղաք է նա արած այդքան ժամանակում (մի հարցնիլ թէ դէպ առաջ, թէ յետ). քաղաքը խրճիթներից էր բաղկացած. այժմ պալատներից էր կազմուած, այդպիսով էր գոռած, այժմ բոլորն էլ չորացած, բեղտուէն ունէր, աղմուկի ու գոռում գոռում տեղ էր. անցնելու տեղ չկար, ծախող և գնողներով լիքը, խաբող ու խաբվողներով առաւ — այժմ դիմել ու հանգիստ, լուռ ու մուռն է, մարդու ձայն չկայ. այնպէս հանգիստ է թողած, որ թաշուները մէջը բռն են դրած:

Եկեղեցիք ունէին պարզ և անզարդ մէջը միշտ մարդիկ լիքը աղօթող ու երգող — այժմ նոքա են գեղեցիկ իբրի վարդ հանգիստ ու խաղաղ, աղօթողից ու երգողներից ազատած — դռների առաջն էլ կանաչ խոտ է բուսած:

Կարոցներ ունէին և տպարան — ամենքն էլ բանով — իսկ այժմ հարկեր տալիքից յետ առաջինը հոգեվարք, իսկ

մեն անձն այնքան անձնասէր է, որ անշուշտ ինքն է ուզում փայլել, ինքն է ուզում միակ գործողը լինել: Չկայ այն պիտի, որ զիկավարէր աւանդին իւր կարողութեան և ընդունաւ իւր խորմար աշխատանքը յանձն առնելու: մի գործի մէջ Բարեգործական ընկերութիւն կայ, որոյ կառավարիչները պահում են մի դպրոց, իրանք վաճառական են և դպրոցի գործ չեն հասկանում, բայց անշուշտ ուսումնական կուզեն երևել և դպրոցի ուսումնական մասն էլ կառավարել — հասկանալի է, որ այսպիսի հանգամանքում, ոչ արժանաւոր ուսուցիչ կարող են ունենալ և ոչ էլ դպրոցն առաջ տանել: Սոյնպէս են և ամեն գործի մէջ: Աւսումնական էլ կամ չի ուզիլ մի այլ ուսումնականի գործակցութիւն և կամ վերջինը չի կամենալ ուրիշներ գործակցել իրեն: այլ անշուշտ կ'կամենայ ինքը զլսաւոր գործող լինել: Այսպէս պարզ է, որ հասարակաց գործերն առաջ չեն գնալ, մինչդեռ անհատական գործերը շատ լաւ կարող են երթալ: Նախընտան մէջ անձնականութիւնը չափազանց զարգացած է երևում ի զիտես հասարակական ոգուն: Շատ անգամ մէկի ազգականութիւնը կարող է նորան այնպիսի գործի զուլս անցկացնել, որոց

երկրորդը գոցուի: Գիտեմ այս տողերս կարդալով նոր-Նախընտանցին պիտի զարմայն և զինչ մամայի եփածը կուտէ աչ քաղցրինա աւէ, — ու աչքս կ'օտէ ասելով — հայա տես — ասս ինչ մեր կուրք, մեր զիտեսները, մեր մուգիկան ու տանցը, մեր տների սարքն ու կարքը, մեր մարդոց կեանքն ու վարքը, մեր կանանց ու աղվանց բարքն ու վարքը, մեր ֆայելտները, մեր պրաւեօտան ու ըրտաքը — անձ քեզ մեր հարկերաւմեակը: Ճշմարիտ որ այդ է ձեր հարկերաւմեակը — հէնց ամենից աւել էլ այդ է խայտառակը:

Այսպիսի զարմանալի երևոյթներ պատահում են մեր կեանքում:

— Զարմանալի առաջի միտս եկաւ, անցեալ օր Մշակ կարգալիս, աչքովս ընկաւ իմ Ախիացի եղբորս ֆելիտոնը. վաղուց չէր երևում նորա անունը: Եւ կարծում էի, թէ մուռն է, բայց իւր առածից երևում է, որ խմբագրից խոռված է եղել — զարմանալի բան — մարդ խառվի, այն էլ իւր զլխովն — դա էլ մի հրաշալի երևոյթ է. իր զլուս սպանիլ խմբակ էի, բայց նրանից խոռվել հէջ լսած չէի: հայա ինչ զլխով ապրելիս է եղել մինչև հիմա — երկի այն զլխներով, որոնք անցեալ քամիները տարել էին Մշակի խմբագրատուն:

Ախիացի եղբայրս զրել էր իւր ֆելիտոնում, որ վերջին քամիները շատ թիֆ-

համար ամենեւին պատրաստված չէ և ոչ էլ ընդունակ է: Այսպիսի հասարակութեան մէջ իւրաքանչիւր անհատ ինքն ըստ ինքեան է՝ դարգացած է երևում և ճարպիկ գործի համար — իսկ հասարակական գործերը միշտ կաղ ի կաղ են գնում: Նայեցէ՛ք մի հասարակութեան զրգարոյնը, նայեցէ՛ք քաղաքային վարչութեան, նայեցէ՛ք քաղաքի վիճակի վերայ և իսկոյն կ'երևի, թէ մինչև որ աստիճան է հասարակական ոգուն իշխանութիւնը նորա մէջ: Այդ ոգուն պակասութիւնը չէ՞ր, որ Նախընտան քաղաքն իւր հարկերաւմեակը տօնեց, կարծում ենք խոստովում և ֆայլոնում էլ չիմացան այդ տօնախմբութեան մասին մինչև նորա վերջնալը: Ի՞նչ ձև տուին նրան և ի՞նչ հետեանք ունեցաւ նա, գոցել շատ Նախընտանցի իւր անուանակոչ չուրթեան տօնի աւելի փառաւոր տօնում է, իւր յետադիմաց ոսկեայ հարսանիքն աւելի նշանաւոր ձևով կատարէ: Մոսկվայի մի եկեղեցու հարկերաւմեակը, մի Գալիանան դպրոցի տասնամեակն աւելի հանդիսով և արդիւնաւոր կերպով տօնվեցան, քան ամբողջ Նախընտանի կարելի է ասել միայն հայ քաղաքի հարկերաւմեակը: Մենք կարծում ենք, որ Նախընտանցոյ հարկաւոր է աւելի

լիսցիների զլխներ տարել էր և քամու տարած զլխատերերը իրեն թէ յայտաբարութիւն են հրատարակած թէ պիտի հրատարակեն թէ այդ զլխները կարող են բերել այս ինչ խմբագրատուն և կ'ստանան արժանաւոր վարձատրութիւն, թէ և առանց զլխների էլ կարող են ապրել: Հիանալի նորութիւն. ուղիղն ասեմ, ես մի միամիտ անուս մարդ լինելով, շատ զարմացայ այդ երևոյթի վերայ — լսել եմ, որ Պարսկաստանում զլխներ շատ են թոցնում, բայց քամու տարած չը գիտէին: Հետաքրքրվեցայ — ման եկայ ամեն խմբագրատուններն (բացի Մշակի խմբագրատունից), բայց ոչ մէկտեղ չը գտայ այդ քամու տարած զլխներից: Երկի նոքա Մշակի խմբագրատանն են հաւաքված: Նորոտող կոտայի եւ, որ նրանց խմբագրատունը ամուր պահէր և իրան սեպհակաւութիւն անէր նա մանաւանդ որ տէրերն առանց նոցա էլ կարող են ապրել:

Մի գոցէ մեծ. պ. Միլիթադէն էլ իւր ճշայ երկրաստորութիւնն յօգուածի մէջ, թէ ընդհանրապէս ուսանողների և թէ մանաւանդ հայ ուսանողների կեանքի, ուղղութեան, նոցա պարագամանց և հոգեկան յատկութեանց վերայ տեղեկութիւնքն այդ քամու տարած զլխներից է հաւաքած, որովհետեւ ուսանողայ բոլոր նկարագրութիւնն այդ յօգուածում քամու բերած էր: Երկի Ախիացի բիճաս ուղիւ է ասել:

Գործի վայելուչ կերպով խոսեցէք
ինձ հետ և իրաւունք տուեցէք ինձ,
որ աւելի անկեղծութեամբ խօսիմ
ձեզ հետ, և ես այն ժամանակ
պատրաստ եմ պաշտօնս կոտարելու
Սասն Թէ ը՛հ ես ուշադրեմք որ վարդ

ինչ սառնարին եւ ստեղծուած:

Ընդունելէք, տէր, իմ յարգանայ
հաւատարմութիւնը:

Ս. Մ. ՄԱՆԻՆԻՆ

Պ. Ս. ՄԱՆԻՆԻՆԻՆ

Դուք ձեր նամակի մէջ ձգնում
էք ինձ խորագրիս պատասխանատու
համարել: Փնտրողիստ Նոր փնտրող
ստիպել ձեր մասին գրածի համար:
Ես համարում եմ նրան ձեր խօսքով
որովհետեւ ծանօթութիւն չեմ գր-
ած:—Ձեր դատողութեան ճշտու-
թիւնն ու անձնագրութիւնը այլոց
թողնելով քննել—ես համաձայնում
եմ ձեզ հետ: Բայց ի՞նչ է սակ
իմ փնտրողիստը—ես ձեզ վերայ
մի բարոյական պարտականութիւն է
ճանաչել իրեն մասնագէտ մանկա-
վարժի վերայ, որ իւր գիտութիւնը
ուսուցած է մի բարձրագոյն օգնու-
թեամբ, որ ձեզ տեղի պատիւ է
քան ստորագրութիւն և կամեցել է ձեզ
տեսնել ձեր գիտութեան հաւատար-
մութեամբ ծառայող, քան թաւա-
րուած ընկերութեան անդամ: Նա
ուրիշ է սակ, որ հայ թատերերը
ձեզ պէս ընկերային կարօտ չէ. բայց
հայ դպրոցներին ձեր մասնագիտու-
թիւնը շատ կարեւոր է: Նա երբեք
ձեր մասնագէտ հաշիւների մէջ խառն-
ված չէ, ոչ էլ ակնարկած թէ ոչ
ի՞նչ յարաբերութիւն ձեզ հետ ու-
նեցած են և ունին, ուրախութիւն
են գգում թէ արտաբերեն, ձեզ
յանցաւոր ցոյց տալու: Գուցէ դեռ
ևս դուք ունեք ստանալիք պ. Սանա-
սարանից կամ ուրիշներից—այդ
փնտրողիստ երբեք բերելու իրան
իրաւունք տուած չէ, այլ նա միայն
ազգի վնասը զննելով ձեր վերայ մի
ազնիւ բարոյական պարտք է տեսած,
ձեր վերայ, որ բարոյականութեան և
ազգի կրթութեան վերայ միշտ ե-
ռանդով էք խօսած: Ուրեմն անիրա-
ւացի են նորա սառնի վերայ ձեր ա-
րած գուշակութիւնները:

Իսկ ինչ կ'վերաբերի իմ խորագ-
րիս արարմունքը արդար կամ անար-
դար համարելու հինգ տարի առաջ,
առ այժմ այսքանը միայն կասեմ,
որ եթէ անցելը բերելու լինիք,
չեմ կարծում, որ դուք վաւ տա կ'
ունենաք: Ձեր նամակը մեծ է, և
պատասխանս էլ նորա նման է. դուք
զիտէք:

Պ. Ս.

Վ. Ա. ՌԻՆԻՍ

(Թղթուցող—Լուսն ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱ-
ՆԻՆ 1879 թ. 4-րդ):

Այսօր դարձեալ կարդում եմ
«Մշակ» մէջ մի շարք անտեղի դր-
պարտութիւններ. որ վերաբերում են
մեր դպրոցների կարգադրութեանը և
իր թէ տեսչի հիւանդութեանը:
Կարծես թէ մեր դպրոցների եր-
գուհայ թշնամիները ուրեմն են միշտ
հակառակ լինել ամենայն բարի գործի
և միշտ կրթով ու վատ աչքով նա-
յել մեր դպրոցների վերա... Որոք
պատճառը յայտնի է ձեզ, ընկերացի,
աւելորդ է ինձ կրկին յիշել մի առ
մի ..

Պատուելի նամակագիրը գրում է իր
թէ ոչ աշակերտու հիւք և ոչ աշա-
կերտները ծաղիկ յետոյ չեն պարա-
պում, այլ լցվում են բազմաթիւ և
անվայել խաղեր անուամբ:

Ես գոնե իբրեւ բուն աղուկի
յաճախելով միշտ ուսումնարանները
մի այդպիսի բան չեմ տեսել և չեմ
էլ (նոյնպէս և ձեզից ամեն ոք) երե-
ւակայել թէ կարգադր. աշակերտը
կարող է բազմաթիւ խօսում է ուսման
սկզբի օրերն ասել, որ դեռ ևս կարող
ու կանոն չլինելու համար աշակերտ-
ները ծաղիկ յետոյ իրական (մի-
այն երկու օր) պարապելու չէին եղել,
բայց բացառութիւնը վերաբերել ընդ-
հանուրին, դա փոքր ինչ դժուար
սան է ... Այո, շատ ճշմարիտ է, ինձ
ևս շատ են պատահել այդպիսի ա-
շակերտներ: Բայց ո՞վքեր են դրանք:—
Դրանք ոչ թէ աշակերտք, այլ թա-
փառական մանուկներ են, որ իրենց
ծնողների յամառութեամբ և կրթու-
թեամբ մի քանի օր ևս չեն կարող
կրթել, աղակցել, և այլ այսպիսի
խօսքեր չեն լինի, ծնողները նոյն
ուսումնարան չեն ուղարկել ...

Արեւոյի արդէք տեսնու-
հարաբերել թէ ոչ, այլ մասին թող
աւելի խելոքները մտածեն:
Այն բոլոր փոփոխութիւնները, որ
անցան մեր ուսումնարանների գլխով,
այն բոլոր փոփոխութիւնները, որ
կատարեց արդէք անպատճառ. մի
տեսնու- իմ կարծիքով այն էլ մա-
նագէտ տեսուչ, որ բոլոր մեր թը-
շուառ դպրոցների վերքերը:

Հիշատակ և տեսնել:

Իսկ ինչ որ վերաբերում է յար-
գոյ նամակագրի վերջին տողերին
«Ի՞նչ միթէ Ազգայնը բարակացաւ
բժշկելու տեղ է, ևս միայն
այսքանը կ'պատասխանեմ: Եթէ
Ազգայնը կարողացաւ անցնել
տարուայ մեր դպրոցների մէջ տա-
րածուած ս. քրիստոնէի ժանտախտը
բժշկել, մի՞թէ նա չէ կարող և տես-
չի երեւակայական բարակացաւ բժշկել
և առողջացնել ...

Լուր հաղորդող պ. գրել է այսպիսի
անտեղի և սուտ լուրեր յայտնի է թէ
ի՞նչու համար, միայն իւր կրքերը
յազգեցնելու նպատակով: Բայց թէ պ.
խմբագիրն ինչպէս է լինել տալիս
իւր լրագրի մէջ այդպիսի երեւակա-
յանցնաբանութիւնների տպագրութիւն,
այդ ինձ ամենին զարմացնում է ...
Անտարակոյս ոչ տեսնու- և ոչ այլ
գործողք կ'համեն այսպիսի գրու-
ածքներից:

Երբեք—Ա. Մ. ՄԱՆԻՆԻՆ

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԱՆԱԶՆԻՑ գրում են. ցորենի փուռը
2 ու. է. մերձակայ սարերը արդէն ձնով
ծածկւած են, ցորենը առ այժմ առա-
տուկիւն են խոտանում ապագայ հնձի
ժամանակ:

—Նոյն տեղից հաղորդում են, որ
ամսոյս 9-ին վարդան արքայիսկոյսը
երկու քահանայ ձեռնադրել է, որոց
մէկը Թիֆլիզի սուրբ Սարգիս եկեղեցու

համար է և միւսը Ալեքանատ գիւղի հա-
մար:

ՍՈՒՐԱՄԱՑ հաղորդում են, որ արժ.
տէր Յովսէփ Արեւիկեանցը տեսնելով
տեղւոյն հայ դպրոցի դրամական նեղ
վիճակը յորդորել է մի քանի մեծելա-
տէրերին և նրանցից յօգուտ դպրոցին
առել է 1000 ռուբլի, որ և է յանձնած
է հոգաբարձութեան: Լուսն էնք, որ
սոյն արժ. հայրը ստորագրութիւն պիտի
բանայ և յօգուտ Արարատեան ընկերու-
թեան:

ՆՈՒՅԻՑ գրում են, որ ամսոյս 8-ին
կատարվել է Մ. Տէր- Աւետիսեանի թա-
ղուհի. ներկայ են եղել ժողովրդեան
ամեն դասակարգերը, առանց զանազա-
նութեան կրօնի. որովհետեւ հանգուցեա-
լը ամենքի համակրութիւնը գրաւած է
եղել իւր արդար և հասարակօրէն
գործունէութեամբ: Թաղման հանգիսին
մեծ. պ. Յ. Տէր-Խաչատրեանցը կարգա-
ցել է ազգու ձառ:

ԱՆՈՒՐԱՄԱՑ գրում են, որ գաւա-
ռական օգնական պ. Հաղարայեան
ընդ կարգադրել է, որ նոյն գաւառի ինչ
տանուտէրութիւններից ամեն մէկը իւր
գիւղերում եկած աւելորդ ցորենն և այլ
գիւղական արտադրութիւնը հերթով
բերել կրիակի օրը քաղաքի հրապարա-
կը վաճառելու: Այս փոքրիկ տնավա-
ճառն արդէն երկու շաբաթ է, որ լի
նում է և մեծ թեթեւութիւն է քաղաքի
բնակչաց համար:

Նոյն տեղից հաղորդում են, որ վա-
ճառականները յուսահատութեան մէջ
են առուուր չկայ: Ձիւնը բաւական
թանկութեամբ ծածկւած է Ախալքա-
լաքի գաւառն և էլի գալիս է շարու-
նակ, որ լաւ նշան է գարնան համար:

Շուտով լոյս կ'տեսնի առանձին տպած
պ. Պ. Պառնանցի «ՀԱՅ» խմբագրի
համարը: Պ. Պառնանցը ծանօթ է հայ
հասարակութեան իւր մի քանի գրուածք-
ներով, որոնք արժանաւոր ընդունու-
թիւն գտած են, ուստի և տարակոյս
չկայ որ «Հայ» խմբագրի էլ նոյն ընդուն-
ութիւնը կ'գտնի, հայ բանասէրնե-
րի կողմից:

Լուսն էնք, որ մեր միպասան պ. Պ.
Պառնանցը գրում է մի նոր պատմա-
կան վեպ 18-րորդ դարի վերջին անց-
քերից:

Առաջիկայ համարում կ'բարտարակենք
պ. Արգամի յօդուածն, որ տեղի ուղու-
թեան պատճառով այս համարում չը
տպագրվեցաւ:

Ամսոյս 25-ի լուսնագիշտ Ժամը 4-ին
հրդեհ երեցաւ Անանովի կարվասա-
րայում (երբեմն Պարնի քարվասարայ):
Ձիւնով հրաչել խմբի ջանքերին բոլոր
քարվասարան այրվեցաւ. փառակցան
և թամաշեպի մերձակայ խանութները,
վնասը նշանաւոր է, որովհետեւ շատ
քիչ բան կարողացան ազատել: Վնասի
քանակութիւնը դեռ ևս անյայտ է:

Այսօր ամսոյս 29-ին մեր թատրոնի
դադարաւոր դերասան պ. Աղամանի
բնեթիւն է: Տարակոյս չկայ, որ հայ
հասարակութիւնը արժանապէս կ'յարգէ
նրան իւր ներկայութեամբ:

Վաղը 30-ին ամսոյս Արծրունու թատ-
րոնական դահլիճում մեծ. պ. Ս. Ման-
դիկեանցը պիտի դասախօսէ այն տպա-
ւորութեան մասին, որ ստացել է Հայ-
աստանում ճանապարհորդելից:

Ա. Գ. ՈՒՆԻՑ գրում են. այստեղ սար-
սափելի թանկութիւն է. եթէ տէրու-
թիւնից օժանդակութիւն չլինի, մեծ սով
է սպանում մեր ժողովրդեան աղքատ
դասակարգին: Ուրախութեամբ լսում ենք
որ տէրութիւնը ցորեն է բաժանում,
յոյս ունինք, որ նա աչքի առաջ կու-
նենայ և մեր կողմի աղքատ դասակարգը:

Մոլայ Ամեն-Տեֆիկը թարգմանեց
Աստուածաշունչը տաճկերէն, որոք հա-
մար տաճկական կառավարութիւնը նո-
րան ի մահ դատաւարտեց: Կ. ՊՈԼՍՈՑ
անգղական դեսպան Լէյպզը այդ իմա-
նալով յայտնեց ի. Գրանը՝ որ եթէ Ա-
մենի դատաւիճակը երեք օրուայ մէջ
չփոխուի, ինքը պահանջում է իւր թը-
թիւնը յետ դարձնել, որ Կ. Պոլսից հե-
ռանայ: Այս բանը մեծ շփոթութիւն
պատճառեց Գրանը: Գեղեցիկների 13-ին
սորա պատճառաւ ընտ նախագահու-
թեամբ Սուլթանի նախարարական խոր-
հուրդ կայացաւ, ուր Սուլթանը յայտնեց
իւր կարծիքը, թէ հարկաւոր չէ ներել
Ամենին, թէ այդ բանն իւր ներքին
գործերից մէկն է, որոյ մէջ ուրիշ տէրու-
թեանց ներկայացուցիչները իրաւունք
չունին խառնուելու և թէ վերջապէս
ինքը Սուլթանը, որպէս գլուխ մահմե-
տական աշխարհի, իրաւունք ունի վճիռ
տալ հոգևոր գործերին վերաբերեալ խն-
դիրներին: Բայց հաւանական է, որ Սու-
լթանը կը յարգէ տէրութեանց պահանջը,
նամանաւանդ որ նախարարները ևս հա-
կառակ են մահման դատաւիճակին: Բայց
Շէխ-ու-Իսլամը պահանջում է օրինա-
կելի պատիժ տալ Ամենին: Սուլթանը
ըն պատգամաւորութիւն ուղարկեցին
Շէյխին, որ թող չտայ ներդուլութիւն
չնորհելու Ամենին: Կ. Պոլսոյ մահմե-
տականների մէջ մեծ անբաւականու-
թիւն է տիրում այդ մասին:

Նոյն տեղից ստացուել է Բոստո-
նի օրացոյցը (Տէր-Արամեանցի)՝
երկու պատկերներով՝ զարդարուած,
զինն է 15 Կ.

Խմբագիր Պ. Ս. ՄԵՂՈՒ ՀԱՅ
Հրատարակիչ Հ. ԷՆՑԻԱՃԱՆՑ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՔ

1880 թ. ին, Յունվար ամսից
ՅԱՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄԸ կը
բացվի ՊԱՆՍՈՆ, որոյ մէջ կընդուն-
վին գիշերօթիկ և կիսագիշերօթիկ-
ներ 7 տարեկան հասակից: Այս
ուսումնարանի նպատակն է պատրաս-
տել երեխանցը առաջին և երկրորդ
դաստան արքունական դպրոցների
համար:

Տարրական ուսումնարանն ունի բա-
ժանումն, որ անուանում է ՄԱՆ-
ԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԵՑ, որի մէջ ընդուն-
վում են երեխայք 4-ից մինչև 7
տարեկան հասակից:

Օտարաբարձից պայմանները ի-
մանալու կարող են գիմել այս հա-
սցելով:

ԹԻՓԼԻՍԻ

Баграту Мириманову
Дятский садъ и элементарная
школа, Вельяминовская улица
д. кн. АМАТУНИ.

Կիրակէ դէկտ. 30-ին
պ. Արծրունու թատրոնա-
կան դահլիճում պ. Ս. ՄԱՆ-
ԴԻՆԵԱՆԸ կը դասախօսէ.
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՃԱՆԱ-
ՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՏԸ-
ՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ ԿՈՎ-
ԿԱՍ. ԳՐԱՎԱՃ. ՆՈՐ ՀԸ-
ՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1) Մամուլի տակ ընկաւ և 1880
յուուարին լոյս կընծայի՝ Ղ. Ու. Կա-
սեանցի—Ընդհանուր պատմու-
թեան հին դարը—առաջին. մեծ:

2) Շուտով մամուլի տակ կընկնի
Զ. Գրիգորեանի աշխատանքը
Թեամբ և հրատարակութեամբ Մար-
գարայեանի մարդու մարմինը,
նորա կեանքը և ինստիտուցիոնա-
լը—անունով պատկերազարդ գիրք:

3) Մամուլի տակից դուրս է եկել
և արդէն վաճառվում է «Յ. Ե. Ե. Ե. Ե.»
յի—երկուք Զ-րդ դարու պատ-
մական վեպը, որոյ գինն է ամեն
տեղ մի ռուբլի:

Նոյն տեղից ստացուել է Բոստո-
նի օրացոյցը (Տէր-Արամեանցի)՝
երկու պատկերներով՝ զարդարուած,
զինն է 15 Կ.

4—10

ԾԱԽԸ ՈՒՄԷ

Նոր վրացական ձեռնակ Самоучи-
тель Учебникъ Грузинскаго языка,
сост. Г. Теръ Габриелянцемъ:

Այդ ձեռնարկը պարունակում է ընդ-
հանուր տեղեկութիւններ ու քերա-
կանական կանոններ վրացի լեզուի ամե-
նագիւրն ու ուղի. բառերի և տառերի
արտասանութիւնը գրված է քանի մի
լեզուով՝ ռուսերէն, հայերէն, Ֆրան-
սիերէն, գերմաներէն և պարսկերէն. այն-
պէս որ այդ միջոցով և օտարազգին
ինքն իրան կարող է հեշտութեամբ
ուսանել վրաց լեզուն:

Արդէն երկրորդ հրատարակու-
թիւնն է և յուսամբ երրորդ տպագ-
րութեամբ՝ իլյոս ԺաճԼ կարճ միջո-
ցից յետ: Գինն է 50 կոպ. ծախվում
է պ. Բերկշտամի, Զաքար Գրի-
գորեանի, Ա. Խիք Էնֆրանցիանի մօտ
ու Գարբիէ Սալամիզեանի խանու-
թում:

Մեր աշխատութիւնը են նոյն-
պէս 1) Ֆրանսիական լեզուի ձեռնարկ,
վրաց լեզուի օգնութեամբ. Livre de
poche à l'usage de la jeunesse ar-
ménienne et georgienne; 2) Ներկուսոյց
ռուս լեզուի վրաց լեզուի օգնութեամբ
Самоучитель Русскаго языка при
помощи Грузинскаго:

Գարբիէ Տէր-Գարբիէանց:

2—3 3—3

